

BUITEN

13^E JAARGANG N^O. 26.

ZATERDAG 28 JUNI 1919.

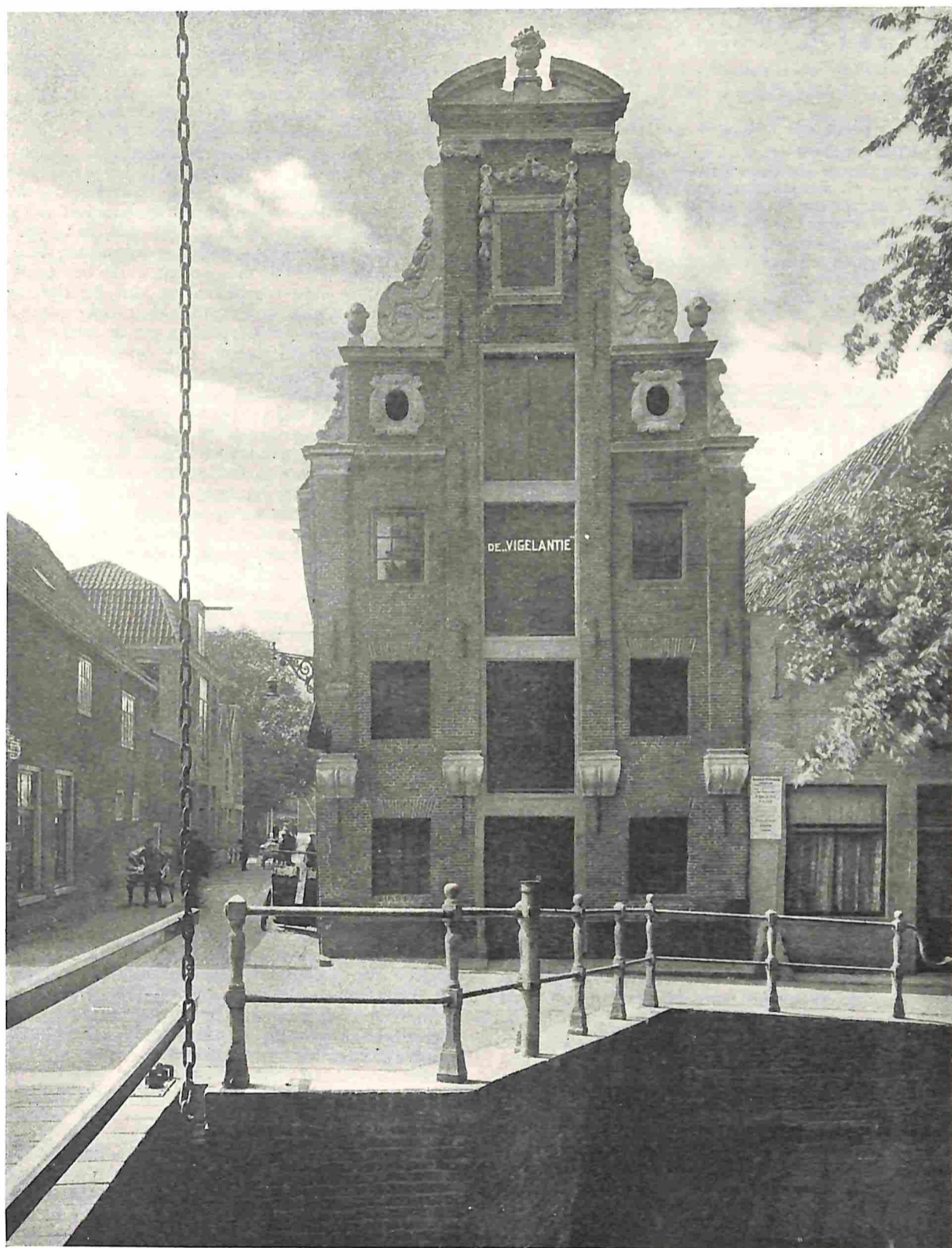

Foto C. Steenbergh.

HET PAKHUIS „DE VIGELANTIE” AAN HET VERDRONKENOORD TE ALKMAAR.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BROEDERSCHAP, (25), DOOR JOHN GALSWORTHY . . .	BLZ. 302
ONTVANGEN BOEKEN.	303
HET RAADHUIS TE JISP	303
ALKMAAR (VERVOLG), DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLL. BLZ. 301, 304-309	
WEER THUIS, DOOR H. E. KUYLMAN	BLZ. 308
GROEIENDE VLINDERS (SLOT), DOOR C. O. B., GEÏLL. BLZ. 310-311	
HET KAMELEON, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 310
HET OPEN VENSTER, UIT HET ENGELSCHE VAN E. TEMPLE	
THURSTON, VERTAALD DOOR A. ZWARTS	311
HET KASTEEL GAGELDONK NABIJ BREDA, GEÏLL.	312

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

BROEDERSCHAP

25) DOOR JOHN GALSWORTHY.

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

LATEN wij ons een minuut in het niet zelden voorkomend geval van een jongen man indenken, dien het noodlot een Italiaansche moeder en een vader met den naam Potts heeft geschonken, die hem Williams hebben gedoopt. Als hij uit de volksklasse was voortgekomen, zou hij gemakkelijk onder den naam van Bill Potts zijn weg hebben gevonden, maar nu hij uit de bourgeoisie voortspoot en al op vierjarigen leeftijd Chopin speelde, stonden zijn vrienden voor een moeilijk op te lossen raadsel. Op den drempel van zijn carrière deed het toeval hem een prachtige oplossing aan de hand. Juist toen hij daar weifelend stond, zijn eene been reeds opgeheven om het strijdperk van het musicale Londen te betreden, waar allen het gezicht van den rampzaligen, inheemschen Potts met de knuisten zouden bewerken, ontving hij een brief uit zijn Moeders geboorteplaats, aan Egregio Signor Pozzi gericht. Door de toevoeging van die twee eenvoudige, eerste woorden was hij gered. Na vervanging van tt in zz (wat geen verandering in den klank te weeg bracht) en met den welluidenden uitgang „i”, kende hem heel Londen nu als een veelbelovend jeugdig pianist.

Hij was rustig, had goede manieren en was voor Mevrouw Tallents Smallpeace, die niet gelukkiger kon zijn dan wanneer zij een genie als een schoothondje met zich mocht rondleiden, van onschatbare waarde.

Cecilia, die zich met haar bezoekers op haar half beminnelijke, half spottende wijze bezig hield alsof zij erover twijfelde, wie deze samenkomst eigenlijk het meest genoeg deed, haar of wel haar gasten, hoorde plotseling een naam, die haar schrik aanjoeg.

„Mijnheer Purcey.”

„Groote goedheid,” dacht ze.

Mijnheer Purcey, wiens Al Danyer buiten lawaaide, naderde op zijn eenvoudige en zakelijke wijze de gastvrouw:

„Ik vond, dat ik mijn karretje even aan het werk moest zetten,” zei hij. „Hoe gaat het met uw zuster?” Daar hij Mevrouw Tallents Smallpeace ontdekte, voegde hij eraan toe: „Hoe gaat het met u, Mevrouw Tallents Smallpeace? Wij ontmoetten elkaar pas kort geleden.”

„Ja, dat is zoo,” bevestigde Mevrouw Tallents Smallpeace, wier oogjes schitterden. „Wij spraken over het volk, herinnert u u wel?”

Mijnheer Purcey, fijngevoelig genoeg als je hem door zijn olifantenhuid kon raken, keek haar van ter zijde aan. „Ik weet

niet goed, wat ik aan die vrouw heb,” scheen hij te denken. „Die lach om haar mond bevalt me niet.”

„O ja, u vertelde me ervan.”

„O, maar Mijnheer Purcey, u hadt er toch vroeger ook al van gehoord, is het niet?”

Mijnheer Purcey vertrok zijn gezicht zoodat de kaken nog meer naar voren traden. Het leek een onbewuste verklaring van een nogal vreesaanwekkend karakter. Zoo kunnen ook bulldoggen, deze beminnelijke dieren, plotseling hun aanhankelijkheid toonen. „Het is een tamelijk vervelend onderwerp,” zei hij botweg.

Weer moest Cecilia hem in stilte bewonderen. Het had veel gemeen met de woorden van een gezond mensch, die een doos pillen voor zich ziet staan en er niet aan denkt die te openen. Waarop konden zij en Stephen ook niet het deksel op de doos houden? Op dat oogenblik kwam tot haar groote verbazing Stephen naar binnen. 't Was waar, ze had Thyme verzocht hem te waarschuwen maar inwendig had ze geen oogenblik geloofd, dat hij werkelijk zou komen.

Zijn binnentreden eischt inderdaad een verklaring.

Daar hij zich niet in de gewenschte stemming voelde, was Stephen niet naar Richmond gegaan om golf te spelen. Inplaats daarvan had hij den dag doorgebracht in gezelschap van zijn pijp en van zijn oude munten, waarvan hij werkelijk een zeer mooie verzameling had. Meer dan hem wel leek, dwaalden zijn gedachten naar Hilary en het meisje af. Al van het begin af aan had hij begrepen, dat hij er veel beter voor was geschikt om zoo'n zaak af te handelen als die arme, goede Hilary. Toen Thyme haar hoofd om het hoekje van zijn studeerkamer had gestoken, had gezegd: „Vadertje, Mevrouw Tallents Smallpeace is beneden,” was zijn eerste gedachte geweest: „O, dat gekke mensch” en dadelijk daarop: „Wie weet, misschien was het wel goed, dat ik toch maar ging. Wellicht steek ik iets van haar op.”

Wanneer we Stephens houding tegenover deze vrouw, die zich zoo bijzonder voor alle maatschappelijke bewegingen interesseerde, gadeslaan, moeten we bedenken, dat hij die groote klasse tegenwoordigt, die te ontwikkeld is om, gelijk Mijnheer Purcey, alle buitengemeene onderwerpen uit te schakelen of de dringende vraag naar veranderingen, die ze minder buitengemeen doen schijnen, ontkennen, — de groote klasse, die uit vrees zich belachelijk te maken, zich haast niet durft bewegen. Van nature was hij tevens wantrouwend tegenover het al te vrouwelijke gestemd en ontegenzeggelijk was Mevrouw Tallents Smallpeace een echte vrouwenvoorvechtster. Haar verdiensten scholen in zijn oogen in haar voorliefde voor vereenigingen. Zoo lang als de mensch maar door vereenigingen werkte, nam Stephen, die de macht van regels en verslagen kende, aan de uiterst geringe vorderingen, die er gemaakt werden, geen aanstoot. Hij nam naast haar plaats en bracht het gesprek op haar stokpaardje: „De jonge meisjes in nood.”

Haar oogjes, die zooveel op kleine zwarte bijen geleken, die uit alle bloemen op haar weg honing zuigen, zogen zich aan zijn gezicht vast terwijl zij vroeg:

„Waarom beweegt u uw vrouw niet om aan ons werk deel te nemen?”

Deze vraag overrompelde Stephen en deed hem tevens hoogstonaangenaam aan, want in elk geval was zijn vrouw de laatste, die hij graag met de belangen van andere menschen in de weer zag. Hij antwoordde bedachtzaam:

„Och, kijkt u eens, Mevrouw Tallents Smallpeace, lang niet iedereen heeft aanleg om zulk werk te vervullen.”

Plotseling doorkruiste de stem van Mijnheer Purcey de kamer: „Ach Mevrouw Tallents Smallpeace, vertelt u toch eens, hoe gaat u wel te werk om ze tot menschen te herscheppen?”

De goedlachsche Mevrouw Tallents Smallpeace schaterde het uit.

„Wat zegt u dat eenig, Mijnheer Purcey. Die vraag moeten we in ons jaarverslag opnemen. Dank u wel!”

Mijnheer Purcey boog. „Tot uw dienst,” antwoordde hij.

Mevrouw Tallents Smallpeace wendde zich weer tot Stephen.

„Wij hebben betaalde inspecteurs. Dat is een groot voordeel van onze vereeniging. Wij behoeven niet persoonlijk met de hoogst onaangename toestanden in aanraking te komen. Van sommige gevallen staat iedereen te kijken. Het is zulk verbazend moeilijk werk en er is natuurlijk veel tact voor noodig.”

„U wordt zeker zoo af en toe door de een of andere deugniet beetgenomen,” zei Mijnheer Purcey. „Ja, dat zal wel eens voorkomen! Ha, ha!”

De oogjes van Mevrouw Tallents Smallpeace vestigden zich minzaam op zijn gezicht.

„Niet dikwijls,” antwoordde zij. En zich weer met speciale aandacht aan Stephen wijdend, vroeg zij hem:

„Is er een speciaal geval, waarvoor u u interesseert, Mijnheer

Dallison?” Stephen ondervroeg Cecilia met een van die half verborgen manneblikken, die, hoe onopvallend ook, door Mevrouw Tallents Smallpeace werd opgevangen zonder dat zij zelfs opkeek. Het maar toch wist zij dit reeds voordat het Stephen bereikte. Het door een nauw merkbaar optrekken van haar linker wenkbrauw en een vertrekken van haar onderlip naar rechts te kennengegeven. Dit, gevoegd bij wat reeds bekend was, schonk Mevrouw Tallents Smallpeace de stellige overtuiging, dat hier over het lot van het

modelletje werd beslist en zij herinnerde zich weer dat interessante oogenblik in den omnibus toen die lange gedistingeerde gestalte zoo hals over kop er uit sprong.

Het was echter absoluut zonder eenig gevaar, dat Mevrouw Tallents Smallpeace de zaak doorzag. De kringen, waarin zij zich bewoog, hadden op het oogenblik niet de gewoonte om schandaaltjes rond te vertellen en wanneer zulk een onderwerp ter sprake kwam, ontmoette het slechts weinig sympathie. In de tweede plaats was zij echter een door en door goede vrouw, die zelf veel te veel van het leven genoot om het leven van een ander te willen verduisteren. Daarbij was en bleef het een interessant geval.

„Hoe gaat het nu met dat aardige model?“, vroeg zij.

„Is dat niet het meisje, dat ik bij uw zuster heb ontmoet?“, viel Mijnheer Purcey met zijn bekende scherpzinnigheid in.

Stephen keek hem aan met den blik, waarmede hij gewend was het bloed van de personen, die in een zaak getuigen moesten, te doen verstijven.

„Die man is absoluut onmogelijk,“ dacht hij.

De zwarte bijtjes, die onder Mevrouw Tallents donker haar — op oud-Italiaansche wijze gekapt — heen en weer vlogen, zogen kalm honing uit Stephens gezicht.

„Het scheen me zoo'n aardig type,“ vervolgde zij rustig.

„Ja,“ mompelde Stephen. „Er schuilt volgens mij, een gevaar in...“ Uit zijn humeur keek hij Cecilia even aan.

Zonder haar gesprek met Mijnheer Purcey en Signor Egregio Pozzi te onderbreken, trok zij haar linker oog wat op. Mevrouw Tallents Smallpeace begreep, dat dit beteekende: „Zeg de waarheid maar wees op je hoede.“ Stephen vertolkte het echter anders. Hem scheen dit onbeduidend gebaar te zeggen: „Waarom kijk je toch in 's Hemelsnaam zoo naar me?“ en hij gevoelde zich gekrenkt. Daarom vervolgde hij nogal kortaf:

„Wat zou u in een dergelijk geval doen?“

Mevrouw Tallents Smallpeace hield haar hoofd een weinig schuin terwijl zij met een werkelijk allerlieft glimlachje vriendelijk vroeg:

„In wat voor een geval meent u?“

Haar oogjes vlogen naar Thyme, die in de kamer was getreden en haar Moeder iets toefluisterde.

Cecilia stond op.

„U kent mijn dochter,“ zei ze. „Wilt u mij een oogenblikje verontschuldigen? 't Spijt me werkelijk.“ Ze schreed naar de deur en wierp van hieruit een vluchtigen blik in de kamer. Het was een van die beslissende oogenblikken, die waardevol zijn voor hen, die eraan ontsnappen.

Mevrouw Tallents Smallpeace glimlachte terwijl Stephen zijn schoeren aan een ernstig onderzoek onderwierp. Mijnheer Purcey keek vol bewondering naar Thyme en Thyme, die kaarsrecht in haar stoel zat, keek heel kalm naar den ongelukkigigen Egregio Pozzi, die klaarblijkelijk niet wist hoe hij het gesprek moest aanknoopen.

Toen Cecilia zich buiten de kamer bevond, moest ze even stil staan om haar zenuwen te bedwingen. Thyme had haar gezegd, dat Hilary zich in de eetkamer bevond en verzocht had haar even alleen te mogen spreken.

Zoals bij de meeste vrouwen van haar stand en opvoeding kwamen Cecilia's goede hoedanigheden, zooals stilzwijgendheid, scherpzinnigheid en groote fijngevoeligheid bij zulk een gelegenheid voordeel uit. Geheel anders dan Stephen, die dadelijk had laten merken, dat hem iets drukte, ontving zij Hilary met die speciale vriendelijke, intieme en toch koele houding, die zij zich als de meest geëigende gedragslijn tegenover haar mans broer had aangewend. Het was niet bepaald een verhouding als tusschen broer en zuster maar had daarmede toch veel gemeen. Zij schenen elkaar te zeggen: wij begrijpen elkaar voor zoover het goed en wenschelijk is. Wij zijn het volkomen met elkaar eens over de moeilijkheden, die wij beiden ondervonden hebben door in elkaars familie te trouwen. Wij vinden het prettig elkaar te zien omdat de gegeven omstandigheden de zaak bijna pikant maken.

Zij stak hem haar smalle, zachte hand toe en begon dadelijk over talrijke dingen te praten, die haar op dat oogenblik absoluut niet na aan het hart lagen. Zij merkte, dat Hilary er invloeg en in stilte gaf zij zichzelf voor haar eigen diplomatiek optreden een pluimpje. Toen hij evenwel plotseling zeide: „Ik wil je even spreken, Cis,“ trilde ze van zenuwachtigheid. Hilary ging kalm door: „Je weet, wat Stephen en ik gisteren met elkaar hebben gesproken, is het niet?“

Cecilia knikte.

„Ik heb ook met Bi gesproken.“

„O,“ mompelde Cecilia. Ze hunkerde er naar te vragen, wat Bianca had gezegd maar gevoelde er niet den moed toe want Hilary had zijn harnas aangejord, de teruggetrokken, ironische blik, welke zich altijd op zijn gelaat vertoonde wanneer een onderwerp, dat zijn fijngevoeligheid pijnlijk aandeed, ter sprake werd gebracht.

Zij wachtte.

„De geheele zaak staat me tegen,“ zei hij, „maar voor dat kind moet iets gedaan worden. Ik kan haar niet in den steek laten.“

Cecilia had een ingeving.

„Hilary,“ zei ze zacht, „Mevrouw Tallents Smallpeace is in mijn salon. Ze spreekt juist met Stephen over haar vereeniging. Wil je niet mee naar boven gaan en de zaak kalm in orde brengen?“

Sprakeloos keek Hilary een oogenblik zijn schoonzuster aan en zei toen:

„Alles heeft zijn grenzen. Neen, dank je, ik zal die zaak zelf in orde brengen.“

„Maar Hilary,“ barstte Cecilia uit, „wat meen je toch?“

„Ik wil er een eind aan maken.“

Cecilia had al haar tact noodig om haar verwarring te verbergen.

Een eind? Aan wat? Bedoelde hij, dat hij van Bianca wildescheiden?

„Ik duld die vuile praatjes over dat arme kind niet langer!

Ik zal zelf een andere kamer voor haar zoeken.“

Cecilia herademde.

„Juist. Zou je het goed vinden als ik met je meeding, Hilary?“

„Werkelijk heel aardig van je,“ antwoordde Hilary droogjes.

„Het schijnt, dat mijn handelingen argwaan verwekken.“

Cecilia bloosde.

„Kom Hilary, dat meen je niet. Maar niemand kan enig kwaad vermoeden als ik met je meega. En Hilary, heb je er wel aan gedacht, dat als zij bij vader blijft komen...?“

„Ik zal haar zeggen, dat ze dat niet meer moet doen.“

Cecilia's hart bonsde twee maal. Den eersten keer uit vreugde, den tweeden keer uit sympathie.

„Dat zal je erg vervelend vinden,“ zei ze. „Ik weet, dat je aan zoo iets het land hebt.“

Hilary knikte.

„Maar ik ben bang, dat het de eenige manier is,“ vervolgde zij haastig. „En natuurlijk zou het verkeerd zijn er Vader maar met een enkel woord over te spreken. Wij moeten hem maar in den waan laten, dat zij er den brui aan heeft gegeven.“

Weer knikte Hilary.

„Hij zal dat heel vreemd vinden,“ overdacht Cecilia. „O Hilary, heb je er wel aan gedacht, dat de menschen nog meer praatjes zullen verkoopen als wij haar uit dat huis vandaan halen?“

Hilary haalde zijn schouders op.

„'t Is best mogelijk, dat die man dan woedend wordt,“ voegde Cecilia er aan toe.

„Dat zal zeker gebeuren.“

„Maar natuurlijk, als jij haar dan niet meer opzoekt, kunnen zij er geen enkele aanleiding voor vinden.“

„Ik zal haar niet meer spreken,“ zei Hilary. „Als ik het tenminste kan verhinderen.“

Cecilia keek hem aan.

„Het is verazend lief van je, Hilary.“

„Wat is lief?“, vroeg Hilary onbewogen.

„Natuurlijk, dat je je al die moeite wilt getroosten. Is het werkelijk noodzakelijk, dat jijzelf dat alles doet? Maar met een blik op zijn gezicht vervolgde zij haastig: „Och wat zeg ik toch! Natuurlijk is dat het beste! Laten we dadelijk gaan. O, die vervelende menschen hierboven! Wacht je even vijf minuten?“

(Wordt vervolgd.)

BOEKBESPREKING.

DE GEZONDHEIDSTOESTAND IN DE RESIDENTIE. Een statistisch bevinden door dr. G. W. Boland, Directeur van den Geneeskundigen Dienst. Uitgave van de Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer te 's-Gravenhage, Scheveningen e. o.

Een curieuse brochure, waarin in rijmlooze verzen over den gunstigen gezondheidstoestand in de Residentie en omstreken gejuicht wordt.

Maar waakzaamheid blijft plicht, aldus vermaant de zonderlinge dichter:

In ons aller belang d'onreinheid bestreden
Opdat ons den Haag blijve staan waar het stond.
De bevolking vergete niet:
Dat ook zij heeft te waken, acht heeft te geven
Op onbeschermd hoesten
Op sporen van vuilheid,
Op luizengewriemel . . .

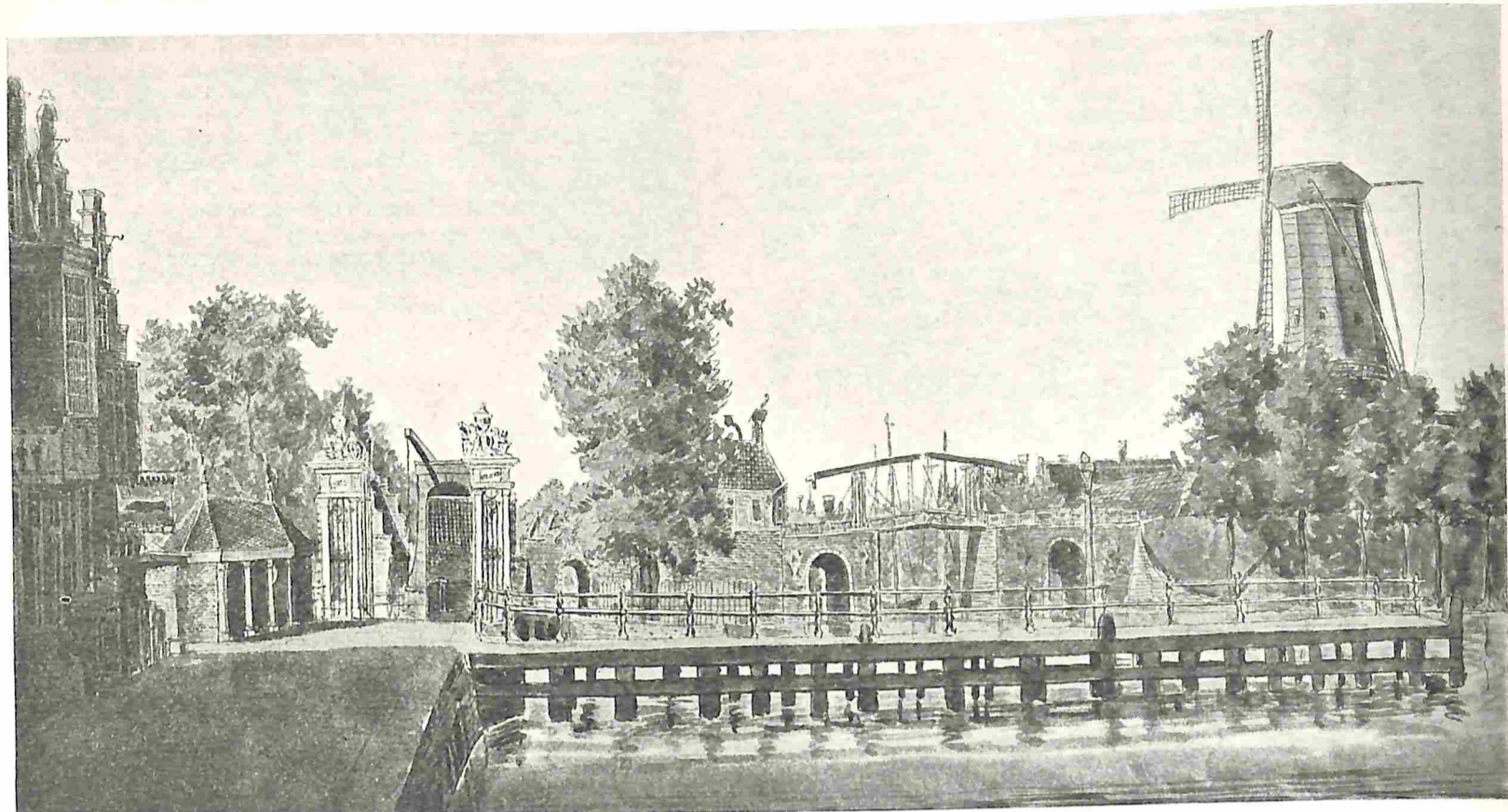
BRIEFONDERWIJS. Brochure geschreven voor het Nationaal Congres voor vakonderwijs, Juni 1919, door E. J. Rothuizen. In deze brochure wordt niet alleen ontkennend geantwoord op de vraag, of briefonderwijs een „noodzakelijk kwaad“ is, maar bovendien betoogd, dat het in vele opzichten boven mondeling onderwijs gaat.

ALGEMEENE PLANTENTEELT, door J. Z. ten Rodengate Marissen. Bewerkt door J. Elema. Vijfde druk. Uitg. J. B. Wolters, Groningen, den Haag.

De vijfde druk van dit algemeen bekende leerboek is, behoudens een aanvulling over het bereiden van persvoeder en een korte beschrijving van de groenvoerdersilo, bijna geheel gelijk aan den vorigen.

Het Raadhuis te Jisp.

Een mededeeling in Soeteboom's Zaanlandsche Arkadia, door ons te laat geraadpleegd, geeft vrijwel zekerheid over het jaar van stichting en herbouwing van het Jisper Raadhuis. Bij de scheiding van Wormer, in 1611 — zoo weet de schrijver mede te delen — werd een Raadhuis „op de Kerkklaan“ gebouwd, „nu voor drie of vier jaren zeer voortreffelijk herbouwd“. De voorrede tot zijn Arkadia schreef Soeteboom in 1658; in zijn hiervoor aangehaalde woorden bevestigt hij dus het jaartal 1650, dat de steen boven de voormalige waagpoort te zien geeft, als zijnde dat van de verbouwing. Natuurlijk zijn alle door ons in het nummer van 24 Mei 1.1. bl. 250 geopperde vermoedens hiermee vervallen. A. L.

HET ZEGLIS TE ALKMAAR BIJ DE BOOMPOORT EN DE HOOGHE BRUG IN 1809.
LINKS DE HAMEI DER BOOMPOORT MET DE LEUGENBANK, GEHEEL LINKS DE HERBERG „HET SHELVISCHJE.”
DIT ALLES IS IN DEN LEUGER NEGENTIENDE EEUW VERDWENEN.

Naar de gekleurde tekening van J. A. Crescent in de prentenverzameling te Alkmaar.

ALKMAAR.

(Vervolg).

LAAT ons thans eens den groei van Alkmaar in den loop der eeuwen nagaan. Over de eerste eeuwen van zijn bestaan kunnen wij slechts veronderstellingen uiten, die intusschen aan de hand van weinige mededeelingen, aangevuld door wat de namen van enkele straten en de plattegronden leeren, vrij stellig als in hoofdzaak juist kunnen worden aangenomen. 1) Vóór het midden der 13e eeuw besloeg Alkmaar waarschijnlijk slechts het terrein tusschen de thans gedempte Geest, vóór 1573 vesths het al zijn de buurten aan Geest en Kanisstraat, buiten de vroegere omwalling, wellicht reeds van zeer ouden datum), Heul, Laat, toenmaals ook Leet genaamd, Krebbesteeg, de latere Lombardsteeg en den door graaf Willem II in 1252 aangelegden Koningsweg, den verbindingsweg tusschen de stad en den Dijk, die den weldra in zijn nabijheid verrijzenden burcht met het vasteland verbond. Behalve het vermoedelijk alleroudste gedeelte der stad, de buurt om de St. Laurenskerk, waarnaast, in 1382, een tweede kerk, aan St. Matthias gewijd, was gebouwd, was 't stratenplan van deze oude stad van een moerkwaardige regelmatigheid; van 't noordwesten naar 't zuidoosten liep de Langestraat, aanvankelijk — want zij was met den besten wil der wereld toen nog niet lang te noemen — de Breedestraat genoemd, welke rechthoekig

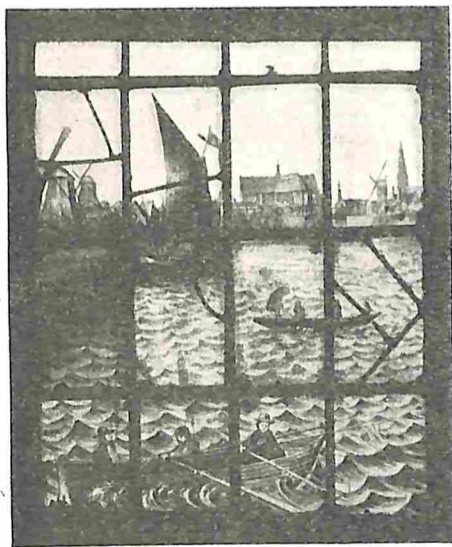
gekruid werd door Schoutenstraat en Hoogstraat (waarvan 't noordelijk gedeelte thans Doelenstraat heet) en welke naam gemakkelijk te begrijpen is: zij liep over 't hoogste gedeelte van den geestrug.

Langzaam groeit de stad voort in zuidoostelijke richting, ten zuiden van den Koningsweg, waarvan 't oostelijk gedeelte Koningstraat heet. Ongetwijfeld is er een tijds geweest waarin de Achterstraat en haar verlengde, het Payglop, de grens der bebouwing vormden. In de tweede helft der 14e eeuw zal de stad zich over de Mient, d. i. de gemeene weide, die zich uitstreckte ten westen van het grachtje dat tegenwoordig dien naam draagt,

hebben uitgebreid: het Heilige Geesthuis, thans Waagebouw, zal ongetwijfeld binnen de wallen zijn gebouwd, en hiervan wordt reeds in 1386 gewag gemaakt.

Had men vermoedelijk tot dusverre voor de uitbreiding der stad ten oosten der Achterstraat slechts laaggelegen en drassig land behoeven op te hoogen, thans gaat de groei der stad voort in en ten koste van het Voormeer, dat ongetwijfeld de Mient heeft bespoeld; ondiepten worden tot eilanden, eilanden worden tot stadswijken, door grachten gescheiden, overblijfsels der vroegere killen. Ten zuiden van den Dijk zal het eerste land zijn ingepolderd; de straatnamen Voordam, Zijdam en Achterdam herinneren nog aan deze verovering op het water. Dan komt het zuidelijker gelegen water aan de beurt: het Venidzen-eiland 2) (welks naam, als die van op dergelijke wijze ontstane eilanden in Noord-Hollandsche steden, aan Venetië, de lagunenstad, herinnert) wordt opgehoogd, aangeplempt en bewoonbaar gemaakt, en breidt zich steeds naar 't oosten uit. Nog zuidelijker ontstaat de buurt van het Verdrongennoord, op schorren in het Voormeer, van welks westelijk gedeelte ten slotte niets meer overblijft dan de tot grachten geworden killen Luttk Oudorp (= Klein Oudorp) en Verdrongennoord: de meest typische buurten van Alkmaar worden geboren. Wanneer deze buurten met Alkmaar één werden, binnen één omwalling er mee verbonden, valt moeilijk te zeggen. We vermoeden, dat ze vrij lang een soort van voorstad hebben gevormd, buiten de wallen (die in 1451 weder opgericht mochten worden), waarvan ten minste het noordelijk gedeelte tot het nabij gelegen Oudorp behoorde, maar die, als 't waar is, dat de nog bestaande St. Janskapel (in de wandeling „de Kapel” genoemd), die in dit stadsdeel staat, in 1443 gesticht is, in 't midden der 15e eeuw reeds verijndicht bevolkt moet zijn geweest; volgens Peteri, in zijn bovengenoemd werk, ontstaat de St. Janstraat (thans Hekelstraat 3) echter eerst in 1482 en de Huigbrouwerstraat, evenals de St. Janstraat in den omtrek der Kapel gelegen, vier jaar later; in 1516 is de bebouwing van het Venidzen-eiland tot de Keizerstraat genaderd 4). Hoe 't zij, vrij zeker is, dat toen men omstreeks 1522 aanving Alkmaar door nieuwe muren en wallen te omringen, ten behoeve waarvan de overblijfselen van Toornenburg werden doorgegraven, de grachtenwijk binnen de ommuring kwam. De rustige tijd, die de Nederlanden onder Karel V behielden, was ook voor Alkmaar voorspoedig, en reeds in 1536 zuidzijde, waar tot dusverre de Laat de grens der stad had gevormd. Een nieuwe vestinggracht werd hier gegraven, die reeds in 1573, toen al weder de stad aan deze en aan de westzijde werd uitgebreid, binnengracht werd, met den naam van „Oude vortig 5), de breedste en statigste der stad, waarvan wij in 't vorig nummer een afbeelding gaven.

Bij die nieuwe uitbreiding werden de nieuwe bevestigingen der vestingbouwkunde gevolgd: men bepaalde zich niet

ALKMAAR, VAN HET ZEGLIS GEZIEN.

GEDEELTE VAN EEN KERKRAAM, DOOR DE STAD ALKMAAR IN DE TWEEDE HELFT DER 17DE EEUW AAN HET DORP DE RIJP GESCHONKEN.

BEELDGROEP VAN DE HAMEI DER BOOMPOORT,
AFGEBROKEN IN 1876.

langer tot het bouwen van stevige muren, verdedigd door schietorens, maar legde breede aarden wallen aan, versterkt door muren en met in de grachten vooruitspringende bastions. 't Schijnt zelfs, dat de uitbreiding van 1573 hoofdzakelijk krijgskundige be-

teekenis had, want érg veel ruimte was er niet tusschen de oude muren en de nieuwe omwalling, vooral niet aan de westzijde. Zij geschiedde op aandringen van Prins Willem, tijdens het beleg van Haarlem, en om begrijpelijke redenen met grooten spoed. Nauw waren de nieuwe wallen en versterkingen voltooid, of het gedenkwaardig beleg volgde. Aan den noordkant moesten nog de oude stadsmuren, van vijf of zes verdedigingstorens voorzien, den vijand buiten houden; aan de evenmin modern

versterkte, ja bijkans bloot liggende oostzijde vormde het Voormeer een voldoende bescherming, vooral toen men, door daar schepen te laten zinken, een landing vrijwel onmogelijk had gemaakt. Geen wonder, dat Don Frederik de stad aan haar zwakste zijde, de noordzijde, liet bestormen, en, al werden ook in 't zuiden eenige schijnbewegingen gemaakt, ondanks de verwoede verdediging aan de noordzijde en dáár alleen bleef aanvallen. De oude muren en de geringere breedte van de beschermende gracht aan die zijde boden de meeste kans op welslagen. De heftigste aanvallen waren gericht op de eenige poort in deze ommuring, de Friesche, en den muurtoren, iets ten oosten van deze poort, die den naam van „Rootoren” droeg. En reeds toen bleek, dat muren alleen geen voldoende verdediging meer vormden, maar schijnbaar primitieve aarden wallen een des te betere. Achter de door hem vernielde muren stootte de Spanjaard 't hoofd tegen in allerijl daarachter aangelegde aarden wallen, versterkt met het puin van muren en torens, waarin minder gemakkelijk bressen te schieten waren. Daar, bij Alkmaar's Friesche poort en bij den Rooden toren, waar een kleine bezetting met behulp der geheele burgerij, mannen, vrouwen en kinderen, de verwoedste stormaanvallen van de Spanjaarden afsloeg, keer op keer, hebben zich gebeurtenissen afgespeeld, die tot de treffendste en schoonste behooren van onzen overigens grootendeels met huurlegers gevoerden bevrijdingsstrijd, al zal de strateeg wellicht meer bewondering gevoelen voor de door Maurits en Frederik Hendrik geleide veldtochten en belegeringen, dan voor dit met den moed der wanhoop vechten met de meest ongebruikelijke en zonderlinge afweermiddelen door de burgers van een kleine stad.

De Friesche poort, in 1528 gebouwd, werd een puinhoop. De andere poorten werden ongemoeid gelaten; er waren trouwens nog slechts twee in den nieuwen vestingwal gemaakt, de Nieuwlander en de Kennemer poort, niet meer dan kleine doorgangen. Wellicht had men ze een meer monumentaal aanzien willen geven,

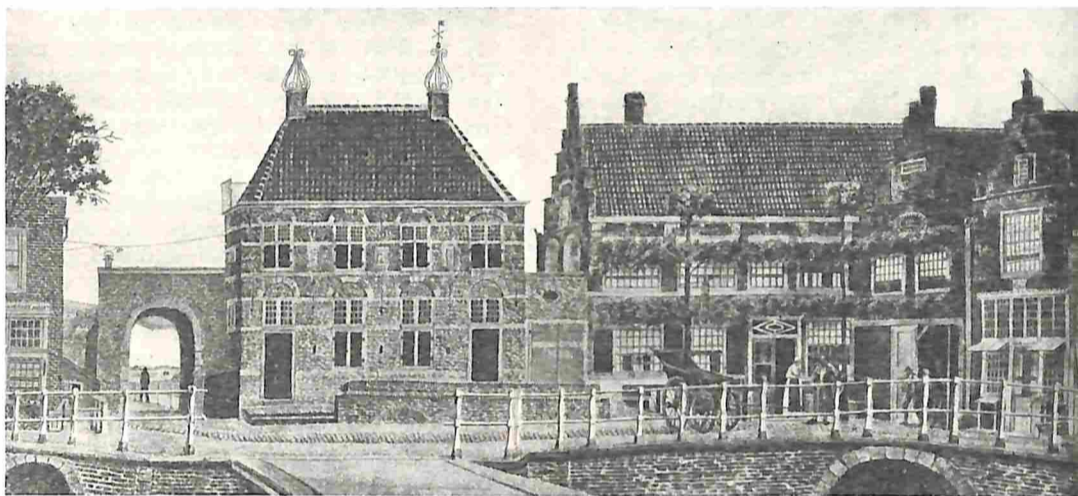
maar tijd daarvoor had ten eenenmale ontbroken, evenals voor 't aanleggen van bruggen er voor. De oude ommuring, door den aanleg der nieuwe wallen binnen de stad geraakt en buiten dienst gesteld, was tijdens het beleg in wezen gebleven, mét haar poorten, de oude Geester, de oude Kennemer en de oude Nieuwlander poort, waarvan vermoedelijk alleen de middelste, die ook Gevangenpoort werd genoemd, met hare twee zijtorens, een stoer gebouw is geweest; zooals ter plaatse bekenden zullen begrijpen, stond zij aan 't einde der Koorstraat bij de Oude gracht. Spoedig na 't beleg werden de oude muren en poorten afgebroken, behalve de oude Geesterpoort, die eerst in 1621 is gesloopt.

Twee jaren na 't beleg, in 1575, had een nieuwe vergrooting plaats, hoofdzakelijk bestaande in 't omwallen en bij de stad trekken van wat van het Voormeer was overgebleven — vermoedelijk omdat tijdens het beleg was gebleken, dat dat open Voormeer buiten de wallen een kwetsbaar punt bij de verdediging der stad vormde — en eenige landerijen ten zuiden daarvan 6), waardoor Alkmaar een prachtig havenbassin kreeg, dat echter omstreeks 1612 verdween, toen daarin het Eiland uit het water werd „opgemaakt” dat den bierstekers, een lastig volkje, dat vaak den accijns ontdook, als woonplaats werd aangewezen, om hen beter te kunnen controleeren. Dit kunnen we als de laatste vergrooting der stad beschouwen (zij 't een vergrooting binnen de wallen), die het Voormeer totaal deed verdwijnen. Gezwegen dan van de uitbreiding der stad buiten de voormalige vestinggrachten in de vorige en deze eeuw.

De groei der stad en de gesteldheid van het terrein, waarover zij zich uitbreidde, verklaart volkomen haar gedaante en de regelmatigheid van haar aanleg. Het is ongetwijfeld een fabeltje, dat koning Adgildus het oudste gedeelte in den vorm van een Romeinsch legerkamp heeft aangelegd, dat vandaár zulk een regelmatigen aanleg zou vertoonen; juist het allereerste begin der stad, bij en om de groote kerk, heeft een onregelmatige

gedaante, en de rest is grootendeels, of bijna geheel gebouwd, toen de goede man reeds lang bij zijn heidensche voorvaderen was opgenomen. Het voorgeslacht legde geen kromme straten en grachten aan, om zijn stad een „schilderachtig” aanzien te geven, uit bewust of onbewust schoonheidsgevoel, zooals wel beweerd wordt. 7) Slechts reeds bestaande kromme vaarten, wegen, dijken, deden bij bebouwing een onregelmatigen aanleg ontstaan. En daarvan was op den hoogen geestru-

geen sprake, en evenmin bij de aanplemping van het Voormeer. Dit is echter bij een Hollandsche stad een zeldzaamheid, en ook

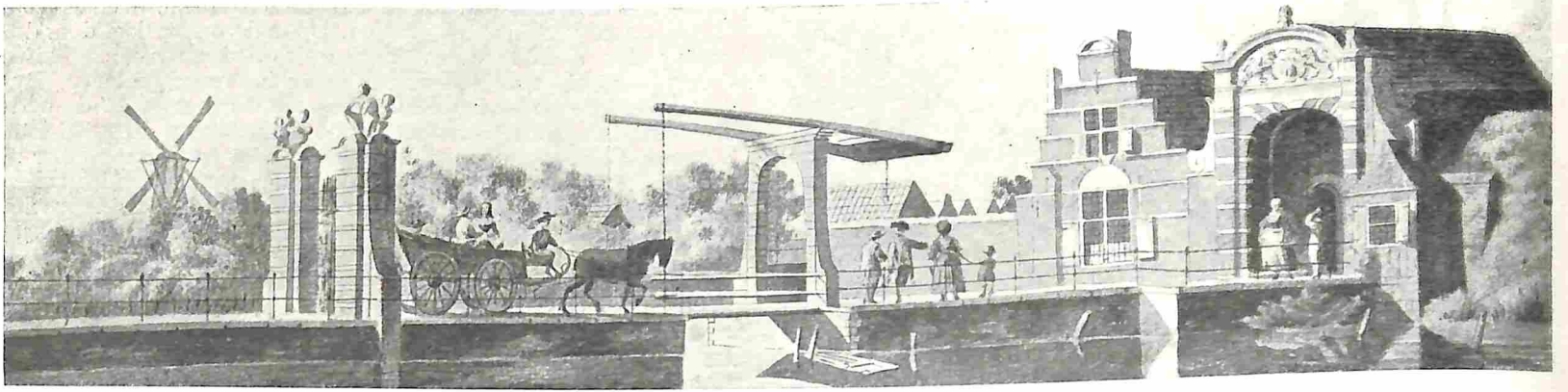

WATERPOORTJE, ZAKKENDRAGERSHUIS, BRANDSPUITHUISJE, HERBERG
„DE HOF VAN HOLLAND”, KOETSHUIS EN GRUTTERS WINKELTJE.
ALLES GESLOOPT IN 1821 TEN BEHOEVE VAN DEN AANLEG VAN HET NOORD-
HOLLANDSCH KANAAL.

Naar de tekening van J. de Ruyt (1822) in de prentenverzameling te Alkmaar.

BEELDGROEP VAN DE HAMEI DER BOOMPOORT.
BEIDE GROEPEN ZIJN BEWAARD GEBLEVEN EN BEVINDEN
ZICH IN HET STEDELIJK MUSEUM TE ALKMAAR.

DE SCHERMERPOORT TE ALKMAAR, BEGIN ACHTTIENDE EEUW.

DE POORT IS GESLOOPT IN 1853, DE HAVEN BLEEF BEHOUDEN.

Naar de teekening van C. Pronk in de prentenverzameling te Alkmaar.

daarom — en al weder hebben wij de oorzaak te zoeken in de eigenaardige gesteldheid van den bodem waarop Alkmaar ontstond, dat de stad zich van hare zusters zoozeer onderscheidt. En toch waarlijk niet ongunstig!

We hebben hierboven reeds even gesproken over de oudste poorten van Alkmaar waarvan iets bekend is, en reeds gezegd, dat de oude Kennemer- (of Heiloër) poort, ook Gevangenpoort genoemd, door twee torens geflankeerd was; zij had vermoedelijk het statigste aanzien van de doorgangen in den stadsmuur, van 1522—1546 gebouwd. Het meest sierlijk schijnt geweest te zijn de in 1528 gebouwde Friesche poort, als wij ten minste de teekening mogen gelooven, die op blz. 308 is gereproduceerd, de eenige afbeelding voor zoover wij weten, welke van deze poort bestaat. Minder nog om haar uiterlijk schoon dan om de vermaardheid die zij zich verwierf in het beleg van 1573, verdient zij vermelding; maar ook dáárover spraken wij reeds. Roemvol eindigde zij haar bestaan, totaal in puin geschoten.

Na 't beleg bleven de doorgangen in de nieuwe vestingwallen aan de zuidzijde, de Kennemer- of Heiloër, en de Nieuwlanderpoort, poorten in de allereenvoudigste gedaante, die niet beschaagd waren, natuurlijk dienst doen. Een nieuwe Geesterpoort — die niet gebouwd was wegens tijdgebrek: de Spanjaarden naderden! — bleef aanvankelijk achterwege; vindt men hier thans sinds den aanleg van den spoorweg den hoofdtoegang tot de stad, tòn leidde de weg slechts naar de schraal bevolkte polder- en duinstreek bij Bergen, en de behoefte aan een doorgang aan deze zijde was niet heel groot. Maar al spoedig kon men 't er toch niet langer buiten stellen (waarschijnlijk was 't verkeer naar de langzamerhand meer bewoond wordende polders der Berger- en Egmonder meren grooter geworden), en in 1589 werd dan toch eindelijk tot zijn bouw overgegaan. Men kan zich haar 't best voorstellen als men denkt aan een verkleinde editie van een oud-Romeinsche triomfboog, die bijkans zonder versierselen was; alleen het in vroolijken renaissance-stijl gebouwde poorthuisje, dat achter het wat plumpe namaak-klassieke poortje oprees, gaf wat vroolijkheid en speelsche lijnen aan dezen westelijken toegang tot de stad.

In hetzelfde jaar (1589) verrees de Friesche poort uit zijn puin; onze afbeelding op blz. 309, ofschoon het gebouw in bouwvalligen toestand vertoonende, geeft er een voldoende voorstelling van. Boven den doorgang aan de buitenzijde werden twee gedenkstenen geplaatst; op den eenen stond in gulden letteren:

Hispanus hoe pulsus Loco
Cives docet niti Deo,
Parvaque Sanctorum Manu
Fundi impiorum Copias.

waarvan Eikelenberg in zijn reeds eenmaal genoemd werk de volgende vrij getrouwe vertaling geeft:

De Spanjaerd op dees plaats geslagen
Leert Burgers God uw nood opdragen,
En dat der vroomen klein getal
Brengt veele boozen tot den val.

Op den anderen steen las men:

De Spaensche Guiten, hadden hier buiten, op my gestelt
Negen stukken rat, die schoten my plat, ter aerden,
Maer Godt heeft my behouwen, door Mannen en Vrouwen
(met geweld:
Die hebben my ter eeren, weder doen repareren, met grooter
(waarden.

Aan de binnenzijde was de bergsteen-ornamentatie, die zoo aardig met de baksteen afwisselde, eenigszins anders en brachten kolommen ter weerszijden van den doorgang — navolging van de oude poort — nog eenige afwisseling, terwijl op den lijst van het gebouw twee schilddragende leeuwen stonden. Op de kaart van Drebbel (1597) vertoont de poort zich nog zonder verdieping, die vermoedelijk in den aanvang der 17e eeuw is aangebracht, waardoor zij groote gelijkenis kreeg met de nog bestaande

Oosterpoort te Hoorn, die, in 1577 gebouwd, in 1601 van een dergelijke verdieping werd voorzien.

Maar wij moeten nog enkele jaren teruggaan, en wel tot 1581, toen, ten zuiden van de hooge brug over het Zeglis, welke de vestingwallen aan den costkant verbond, de Boompoot werd gemaakt, al weer een vrij eenvoudige doorgang, die zijn naam ontleende aan den „boom” tusschen het paalwerk in het water die den toegang tot de haven des nachts afsloot; zij bevond zich aan het einde der kade, die tegenwoordig Voormeer heet, even voorbij het Raaksje, en diende tot toegang voor de landlieden die ten zuiden van het Zeglis het land van Overdie en de kort te voren drooggelegde Boekelermeer bewoonden. Zoo aanstonds komen wij nog even op haar terug.

In 1595 wordt een nieuwe doorgang in de omwalling gemaakt, en wel ten oosten van de Friesche poort, dicht bij de plaats waar tijdens het beleg de vermaarde „Rootoren” had gestaan, en waar toen een klein poortje, de Wortelpoort, schijnt geweest te zijn, waardoor de groentebouwers van St. Pancras en de Langedijker dorpen de stad binnen kwamen. De Wortelpoort was tijdens het beleg verdwenen — waarschijnlijk met puin of aarde gevuld, en 't nieuwe in 1595 gemaakte poortje kwam in de behoefte aan een doorgang aan deze zijde der stad voorzien. Het ontving den naam van Waterpoortje, omdat zij, voor wie deze toegang bestemd was, te water hier de stad bereikten, en de bouw ervan werd bestemd door de bewoners van Luttk-Oudorp en omgeving, die van 't verdwijnen van dezen doorgang veel nadeel ondervonden, nadat de vroedschap had te kennen gegeven, er de noodzakelijkheid niet van in te zien en niet meer te willen geven dan „die steen tot het zelve Poortgen behoevende.” Het werd dan ook niet veel meer dan een eenvoudige doorgang in den muur.

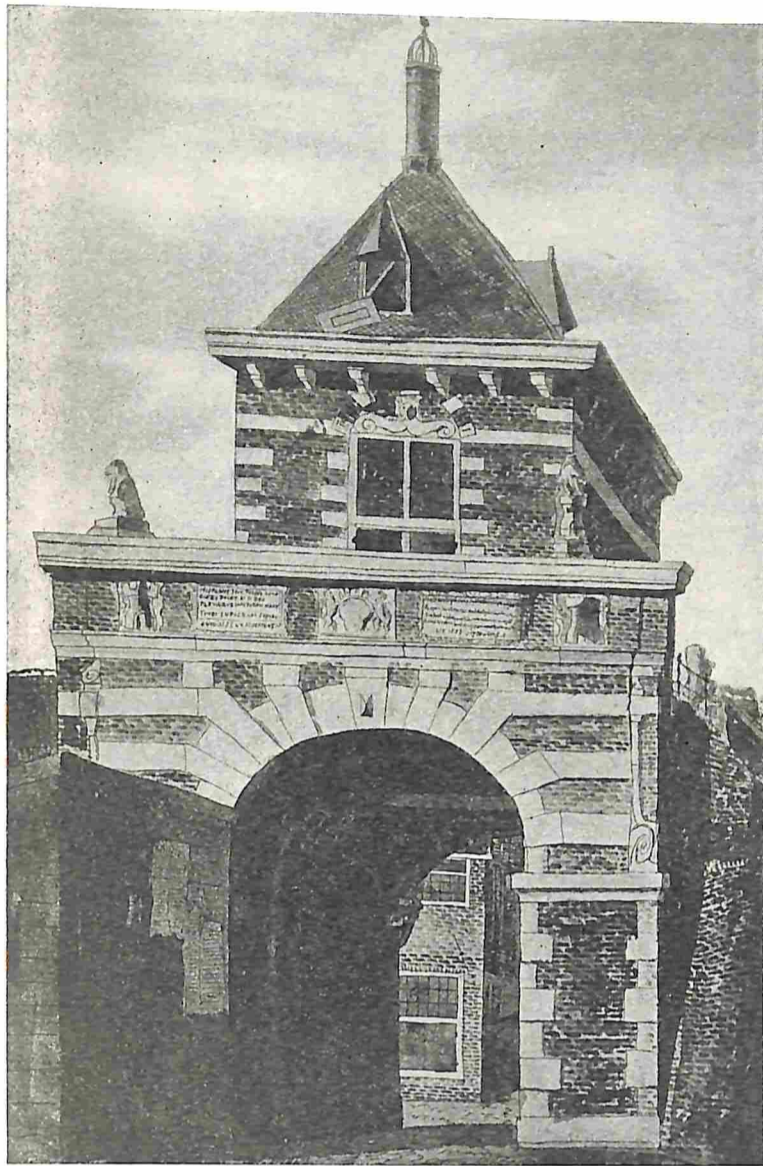
De Friesche poort was wel een monumentaal gebouw, maar stond wat achteraf: een kromming over het er voor liggende bastion voerde naar de brug over de stadsgracht, en — wij zagen hetzelfde bij de Witte- en Hoogewoerdsporten te Leiden — dit werd toch eigenlijk geen waardige toegang tot de stad gevonden; hieruit blijkt wel, dat men dit als een der voornaamste toegangen, zoo niet den voornaamsten toegang, beschouwde. Zoo verrees in 1617 recht voor de brug, de Friesche Buitenpoort, een merkwaardig bouwwerk, dat met zijn kanteelen en torens herinneringen moest wekken aan den middeleeuwschen burch van Koning Willem, die eeuwen geleden hier in de nabijheid was opgericht tegen de gevreesde West-Friezen. Met haar slanke hoektorens, die iets minaretachtigs hadden, deed zij ook aan het verre Oosten denken; maar het koepeltorentje boven den stoeren middentoren, dat de poortbel bevatte, had iets trouwhartig-hollandsch.

Drie jaar later, in 1620, wordt Alkmaar een nieuwe poort rijk: de Schermerpoort; uitvoerig schreven wij over haar in „Buiten” van 3 Augustus 1918, zoodat wij het thans bij deze simpele mededeeling kunnen laten.

In 1632 tenslotte wordt een nieuwe Kennemer poort gebouwd, ongeveer in den trant van de Geesterpoort, maar rijker versierd en grooter; ook hier gaf een aardig poorthuis de bekoring, die de poort zelve, ten minste volgens hedendaagsche begrippen, slechts in geringe mate vermocht te bieden. Geen wonder, dat de eenvoudige doorgang van 1573 niet meer voldoende werd geacht, sinds Alkmaar's burgerij in toenemende getale van haar gebruik maakte tot een bezoek aan den Hout, met welks aanleg in 't begin der 17e eeuw een aanvang was gemaakt.

Opmerkzame lezeressen en lezers zal het zijn opgevallen, dat in bovenstaande regelen over de Nieuwlander poort werd gezwe-minder belangrijker toegang voldoende geacht, en niet door een andere vervangen.

Voor de bruggen van alle poorten van Alkmaar — zoo wij ons niet vergissen was dit bij de poorten van lang niet alle steden het geval — waren voorhekkelen of hameien opgericht, aanvankelijk 18de eeuw, tenminste bij de voornaamste poorten, door monumenten van burgemeesteren der stad werden zuilen de wapens hamei der Kennemerpoort (eigenlijk een poortje met zadeldak)

ALKMAAR. DE FRIESCHE BINNENPOORT,
GEBOUWD 1589, GESLOOPT 1802.

Naar de tekening van J. A. Crescent (1802) in de prentenverzameling te Alkmaar.

nijnenhol, waar de eenden nu bezit van hebben genomen.

In de kom, aan het einde der donkere pijp, heeft het wijfje van het zachte borstdons een nest gemaakt en bebroedt ze met taai geduld een 13-tal eieren.

De zon neigt ter kimme, hare laatste stralen glijden door de stammen der dennen en zetten het mos in brokaten schijn te glanzen. De bergeend wordt onrustig, met haar sneb keert zij de eieren en dekt ze onder het dons, dat als een ring rondom het eiertal ligt. 't Is tijd om het nest te verlaten en voedsel te gaan zoeken. Reeds deed de echtgenoot een waarschuwingskreet hooren en nu komt vrouw bergeend voorzichtig te voorschijn.

Haar sporen mogen echter niet de aanwezigheid van het nest verraden en daarom werpt ze zich vlak bij den ingang van het hol een eindje op en vliegt een pas of tien verder in het witte heidezand, waar haar breede voetzolen nu goed zichtbare teekens achterlaten.

Eerst gaat haar blik schuins omhoog of niet daar boven de groote, grauwe roover der Veluwerboschen — de edelvalk — haar belaat, dan rekt zij den hals om over de heidestruikjes te kijken of niet een nog gevaarlijker vijand — de vos — op haar loert en dan luistert zij met gespannen aandacht naar de geluiden van ver en nabij of ook daarvan geen gevaar te duchten is.

Dan vliegt ze op om weldra in tegenwoordigheid van haar echtgenoot het rietgat en den bootenromp te bezoeken.

Hier is voedsel in overvloed en hier ook vindt zij een welkome afleiding voor den zwaren tijd.

Voor echter het nachtelijk duister de boomstammen omhuilt, voor de geesten der heide uit moeras en poel opstijgen om hun grillige dansen te gaan uitvoeren, keert vrouw bergeend naar het nest terug en gaat nog omzichtiger als straks te werk om onopgemerkt haar broedplaats te bereiken.

Sneller dan de heidewind bijna stuift

de sluwe roover door de donkerheid. Met een niet falende zekerheid brengen zijn rappe voeten hem naar de plaats, waar de bergeend te broeden zit.

Een dag te voren heeft de vos de sporen ontdekt en weet, dat het nest niet verre vandaar zal zijn.

De neus in de lucht, de pluimstaart achteruit gestoken, de ooren gespitst, vliegt hij over de onbegroeide stukken heide, om telkens dekking te zoeken achter elke struik of verhevenheid, die zich op zijn weg voordoen.

Listig en sluw, de oogen half geloken, neus en bovenlip trillend van jachtijver, sluipt de vos met onhoorbare schuifling door het hooge heidegewas.

Rekkend het ranke lijf, wringt hij zich tusschen de grillige vertakkingen van den kreupelden en bespiedt met scherpen niets voorbijzienden blik de omgeving.

Plotseling blijft hij staan, beweegloos, als uit steen gehouwen.

Geen trilling van de diepinvallende flanken, geen schokkend adembeweg verraad de tegenwoordigheid van den wreeden roover.

De plaats der bergeenden is voor hem geen geheim meer.

Een enkel pluisje dons aan den ingang van het hol, heeft de schuilplaats verraden en nu denkt de vos aan middelen om de eend te verschalken. Hij weet, dat de buit niet zoo gemakkelijk te bemachtigen is en zal dan ook al zijn listigheid gebruiken om tot zijn doel te geraken. Langzaam ontspant zich de beweeglooze vorm.

Met voorzichtigheid, zonder een takje aan te raken, trekt de vos poot voor poot hoog op en begeeft zich in de richting van het hol.

Niet echter de hoofdingang is het doel, maar wel wetend, dat het konijnenhol meer dan één uitgang heeft, tracht hij deze te ontdekken om ze onhoorbaar dicht te kunnen stoppen.

De herinnering aan vroegere mislukte tochten heeft hem tot voorzichtigheid gemaand, en deze voorzorg is dan ook niet overbodig. Weldra heeft de sluwe gast de andere pijpen ontdekt en klauwend met ver uitgestoken nagels werpt hij zand voor deze uitgangen. Niets verbreekt de benauwende stilte der heide. Nu en dan komt het windje aansuizen door de donkere dennekruiden en lispelt in duizende stemmetjes onverstaanbare woordjes tot de wachtende natuur. Nu begeeft de vos zich naar den hoofdingang, gretig besnuffelt hij den donzigen vederenplok, verlangend snuift hij de geur op van de talrijke eendensporen voor en om het hol en dan, niet langer weerstand biedend aan het hartstochtelijk begeeren naar zijn prooi, kruipt hij met lang uitgestrekte achterpooten in het hol om de eend op het nest te grijpen.

Hoe groot is echter de teleurstelling, als hij het nest ledig vindt; slechts eierschalen en dons.

Woest drukt hij den snuit in het verlaten nest, opsnuivend de wildlucht, die hem den honger naar de onbereikbare prooi te meer doet steken.

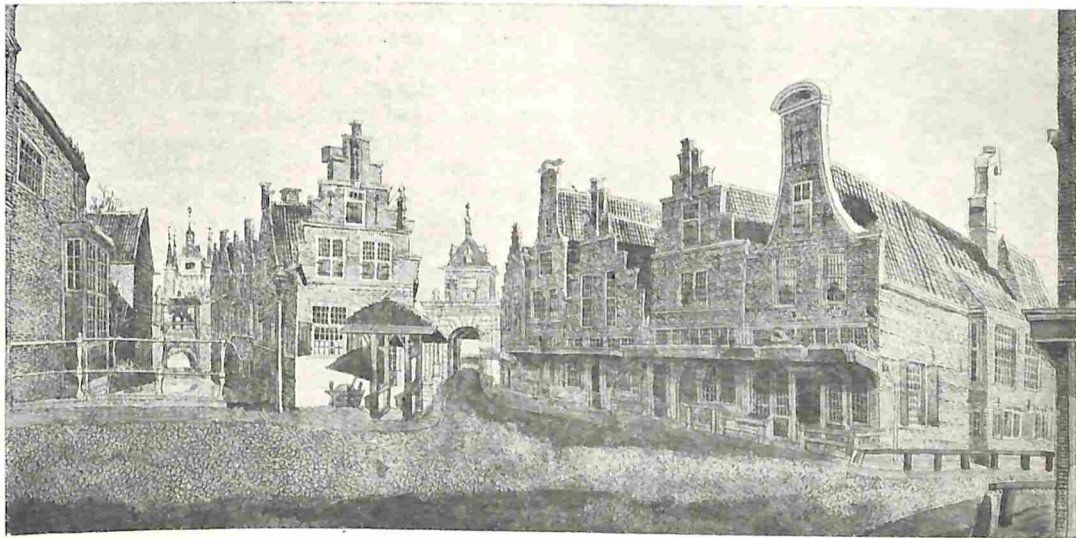
Als de dageraad grauwet, verwijderd de vos zich van deze plaats en wanneer zijn waakzaamheid hem een oogenblik heeft verlaten, ontkomt hij ternauwernood aan den strooper, die hem onverwachts de huid vol hagel jaagt.

* * *

Door de lange, alles verbergende heide, schrijdt de bergeend met een tiental jongen voort. Bij elken waarschuwingskreet van moeder drukken zij de wit-zwarte donzige lijfjes op den heidebodem en maken zich zoo bijna onzichtbaar.

Boven dezen uittocht zweeft een trouwe geleider, de vader, die met eigenaardig kwakend geluid tot voortgang of omzichtigheid aanmaant.

Snel trekken zij verder zeewaarts en als eindelijk de heide plaats maakt voor loofhout en weiland, gaat de reis door sloot en beek al sneller en sneller.

ALKMAAR. GEZICHT OP DE FRIESCHE BUITEN- EN BINNENPOORTEN,
STADSZIJDEN.

Naar de tekening van J. A. Crescent in de prentenverzameling te Alkmaar.

Wel vraagt deze lange tocht eenige slachtoffers; een jong, afgedwaald bij het vervolgen van een insect, raakt verloren en wordt een prooi van een vadsige, dikke waterrat, en een ander kon zich niet genoegzaam verbergen voor de scherpe oogen van een sperwer, doch de overigen bereiken gezond en wel het rietgat, waar nu de bootenromp elken nieuwen dag een lustig en vroolijk schouwspel biedt.

Groot en krachtig, sterk gewiekt en stevig van bouw zijn de bergeenden onder de trouwe hoede der ouders opgegroeid. Maar nu ook nadert de herfst en heeft het riet met dikke, wollige pluimen versierd. Het groene, spichtige blad toont reeds gele en bruine punten en de groene stengel is sterk en geel geworden. De bergeenden gaan den rietvijver verlaten om zich naar zuidelijker stranden te begeven.

Met forsche slagen, meestentijds twee aan twee vliegend, ondernemen zij de lange reis en dalen slechts als de honger hen daartoe dwingt.

De zecoever is hun tot gids, en al gauwer en gauwer flipflappen de wiken, naarmate zij aan 't eind hunner reis komen.

Onder hen, aan den groenenden oever van het zuiderstrand, noodt het ruischende riet met zachte stem tot rusten. Ware 't niet de honger, die hen al sinds eenige uren plaagde, zoo zouden ze aan het sterk verlangen wel weerstand bieden en doorvliegen tot het eind hunner reis, doch nu is de begeerte naar voedsel en verpozing hun te machtig en als hadden zij 't afgesproken, zoo trekken zij de kleppende wiken in en dalen in snelle vaart naar de lokkende rietpluimen. Reeds glijden de eerstaankomenden in suizende glijvlucht over het watervlak, als het schot uit eenige geweren weerklinkt en de doodende hagel een drietal hunner treft. De overigen kunnen het lijf slechts redden door een snelle vlucht.

Wederom zingt het riet zijn ruischende zang en nog steeds wacht de bootenromp op bevrijding.

Eenzaam en verlaten ligt de donkere boeg te midden van het in trage deining heen en weder bewogen water. Slechts nu en dan bezoekt een reizende vogel den rietvijver, totdat plotseling op een vroegen voorjaarsmorgen twee bontgekleurde gestalten, dicht naast elkander op de boot gezeten uit de grauwe morgenschemering opdoemen, den kop rustend gevlijd in de glanzende nekholte.

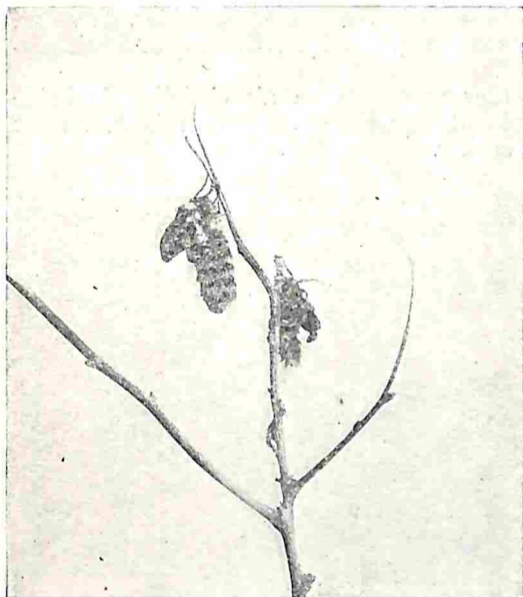
Waren zij wel weg geweest, of hadden de bergeenden den rietvijver met den ouden bootenromp nooit verlaten?

H. E. KUYLMAN.

Groeiende Vlinders.

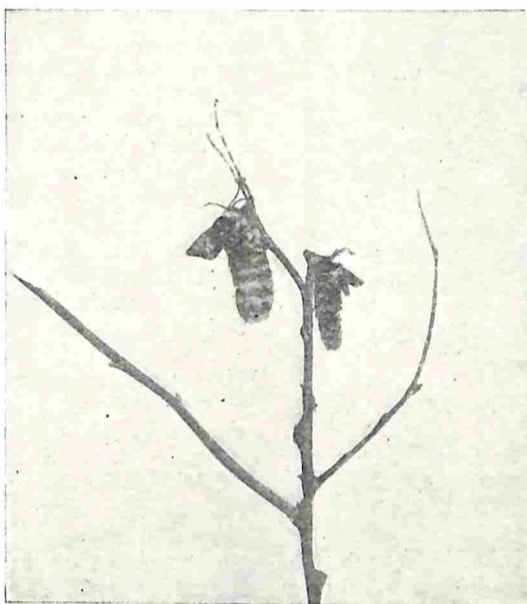
(Slot).

In aansluiting op het artikeltje in het vorig nummer geven wij hierbij nog een voorbeeld, typisch geïllustreerd, van groeiende vlinders, n.l. van een ongeveer gelijkzijdig uit de pop gekropen paartje van

GROEIENDE VLINDERS. I.

DE OPNAMEN I TOT V LATEN OOK HIER DUIDELIJK ZIEN, HOE ZICH UIT DE VLEUGELSTOMPJES LANGZAMERHAND DE STATIGE, FRAAI GETEEKENDE VLEUGELS ONTWIKKELEN, WAARBIJ DE VLINDERS ZELF ZICH VOLKOMEN RUSTIG HOUDEN.

GROEIENDE VLINDERS. II.

Endromis versicolora L., „de Gevlamde Vlinder” van Sepp, waarvan de rups leeft op berken, hazelaren en haagbeuken. De rups verpopt zich op den grond in een wijd-mazig donkerbruin weefsel tot een donkerbruine pop, die overwintert en waaruit in het voorjaar de vlinder te voorschijn komt. Over 't algemeen komt deze vlinder ook in Duitschland niet in groot aantal voor. In den zomer van 1906 trad hij echter talrijker op en de schrijver van dit werk vond ze in berkenboschjes regelmatig en zeer talrijk. De opnamen dateeren uit het jaar 1907. In Nederland is de vlinder zeldzaam. Slechts bij Apeldoorn is zij meer gewoon, maar

overigens vrij zeldzaam. Volgens Ter Haar „Onze Vlinders” heeft men haar gevangen bij Enschede, Diepenveen, Waalwijk, Oudenbosch, Breda, Maastricht, Venlo, Amersfoort, Utrecht, Nijmegen, in 't Montferland en op de Veluwe.

Aan een dorren tak is links het grootere wijfje en rechts het mannetje gezeten.

C. O. B.

Het Kameleon.

HET kameleon behoort tot de kruipende dieren, t.w. de geschubde hagedissen. Zijn vaderland is Afrika, waar het op boomen leeft. Eeuwenoud is het volksgeloof, dat het dier het vermogen bezit verschillende kleuren aan te nemen, al naar de omgeving, in welke het zich bevindt. Reeds Jacob van Maerlant (+ 1291) geeft in zijn „Naturen Bloeme” — bevattende het kort begrip der natuurlijke historie op rijm, bewerkt naar het Latijnsche „De Naturis Rerum” van Thomas van Cantimpré — blijk deze eigenschap te kennen, getuige de inhoud van deze versregels:

Cameleon, als Ysidorus seghet,
Es een serpent, dat te levne pleghet
Bider lucht al sonder eten
Sine vaerwe cant wel verkeren,
Als ons die wise meesters leren,
Daer et al sulke vaerwe ontfaet
Alst ghedaen es, daert op gaet.

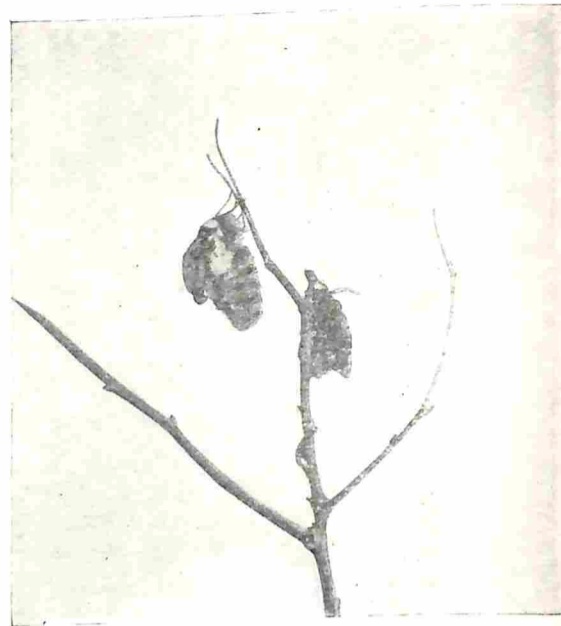
Het geloof aan die veranderlijkheid van kleur zal wel berusten op de wetenschap, dat het kameleon — de Zuid Afrikaners noemen het teekenend het „Verkleurmanntje” — als het bang of boos wordt, zich opblaast, met gevolg dat zijne doorzichtige, grijze huid het bloed laat doorschijnen, zóó dat deze eerst groenachtig, dan donkerder en daarna rood gevlekt wordt.

In verband met deze eigenschap hebben de Duitschers het bijvoegelijke naamwoord „kameleonartig” uitgedacht om een mensch aan te duiden, die „huilt met de wolven, met welke hij in het bosch is”, terwijl bij ons slechts een enkele maal de uitdrukking — let wel: de uitdrukking — „kameleontische politiek” voorkomt, d.w.z. er zijn menschen, zonder vast beginsel, wier houding in staatkundige aangelegenheden zich wijzigt al naar de omstandigheden.

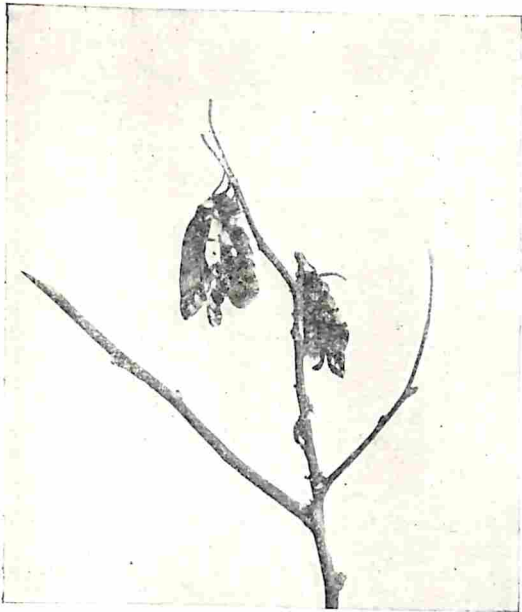
Het kameleon van het volksgeloof is het type en het symbool van een zaak, welke zeer oud is, maar in de laatst verlopen oorlogsjaren een nieuwe benaming kreeg, t.w. het Fransche woord *Camouflage*, hetwelk afgeleid kan zijn van „Camouflet” — verband houdend met het Italiaansche „Camuffare”, d.w.z. zich vermommen, of zich door maskeering verbergen — waaronder te verstaan is de rook, welke in iemands gezicht geblazen wordt, waardoor hij op een gegeven oogenblik min of meer onzichtbaar wordt.

„Camouflage”, — het woord n.l. — heeft in korten tijd in verschillende landen het burgerrecht verkregen. Iedereen weet wat er mee bedoeld wordt. Schepen werden met grillige strepen beschilderd — men nam den zebra als voorbeeld — om minder in 't oog te vallen bij den vijand, men verborg batterijen zooveel mogelijk onder plantenloof, dat uitgespreid werd over of gestoken in een, boven het schiettuig gespannen net, „un emplacement d'artillerie masqué”, zeggen de Franschen, terwijl de Duitschers hun kanonnen, met welke Parijs beschoten werd, zoo wisten te „camoufleren” — wij zullen dit woord nu ook maar invoeren — d.w.z. den vijand zoo volkomen wisten te verschalken, dat foto's, uit een vliegtuig door dezen genomen, een plaats, waar het kanon niet stond, aanduidden als de plek, waar het opgesteld was!

Het woord „Camouflage” laat zich behalve door „maskeering of vermomming” ook door ons „verbloeming” vertalen, welk laatste nog de bijbeteekenis heeft van iets in gunstig daglicht door het Duitsche legerbestuur verbreid: „Noyon ligt vóór onze gevechtlinie”, hetgeen feitelijk aldus gezegd had moeten worden: „Wij ontruimden Noyon en trokken achter die plaats terug.”

GROEIENDE VLINDERS. III.

GROEIENDE VLINDERS. IV.

opgemerkt te worden, gebruik makend van overal elders in verschillenden vorm terugvinden. Een sterk staaltje van Camouflage gaf indertijd de Boeren-Generaal Christiaan De Wet, van wien verhaald werd, dat hij, te midden van een kudde schapen, zelf in een schapenvacht gehuld, op handen en voeten gaande, onder het oog van den vijand wist te ontvluchten.

Dat de Camouflage reusachtige afmeting heeft aangenomen, daarvan getuigt hetgeen de schrijver van „Bouquetje Sofisticiek” in het twaalfde zijner vaak geestige schetsjes zegt — en ik meen volkomen naar waarheid —, n.l.: „De gansche menschelijke samenleving, en ieder harer leden voor zich, camoufleert — de camouflage is als neiging inhaerent aan het menschelijk wezen en heel het leven van vercultuurde menschen is één onafgebroken vervoeging van het werkwoord, waarmee het nieuwe oorlogswoord verband houdt.”

Inderdaad, zij zijn zoo vaak niet wat zij schijnen, de kinderen dezer eeuw! En bij die uitspraak komt ons onwillekeurig in de gedachte het bekende tweeregelig gedichtje van onzen De Génestet:

„Wees u zelf!”, zei ik tot iemand;
Maar hij kon niet: hij was niemand!

F. W. DRIJVER.

HET OPEN VENSTER.

7) *Uit het Engelsch van E. TEMPLE THURSTON.*

EN ook wat betreft hun twisten zijn de musschen belasterd. Die plotselinge luidruchtige twistgesprekken in de heggen zijn altijd van musschen, die hun verschillen bijleggen. Maar ik heb mannen en vrouwen gekend — en leggen zij hun verschillen zoo gauw bij?

En toch, niettegenstaande al die lasteringen, vertrouwt de musch nog altijd den mensch. Hij zal nooit zijn nest bouwen op verlaten plaatsen, maar waar een mensch zijn woning gebouwd heeft, daar kiest de musch zijn verblijf. Ik houd van dit vertrouwen en zou geen musch willen doden, al zat hij ook voor mijn oogen mijn frambozen op te eten — wat hij doet.

Ik heb juist mijn gedachten neergeschreven van gistermorgen, toen ik bij Georgina's bed zat en de dageraad zag lichten in het Oosten. Die wanhoop, waarvan Diana tot me sprak, moet nauw verwant zijn aan dien toon van pessimisme, die nu door de zielen van zooveel menschen klinkt. Ik vraag me af, hoeveel invloed het licht daarop heeft.

Alle gedachten komen tegenwoordig uit de steden — want dáár troepen alle menschen samen. Kan het zijn, dat hun gedachten pessimistisch zijn, omdat ze zoo weinig afweten van den zonneshijn, daar hun huizen zoo dicht op elkaar staan? Kan het zijn, omdat hun dag den meesten tijd verlicht wordt door een nachtlampje? Is pessimisme duisternis, of is het een natuurlijke staat van den geest? Is optimisme licht, of alleen zuiver gevoel?

Ik wilde, dat iemand van het land, waar, bij het vallen van de duisternis een mensch, als de vogeltjes, te ruste gaat, om zich in zijn bed om te draaien bij het eerste licht van den dageraad, ik wilde, dat zulk een man zijn filosofie voor ons neerschreef; ik wilde, dat hij ons vertelde of hij meer schoonheid, dan wel meer leelijkheid in de wereld gevonden had.

Wanneer ik bij Georgina's bed zit gedurende die lange uren

Elk euphemisme — en wij bedienen er ons vaak van, b.v. als wij een kerkhof een „Godsakker” en sterven „naar zaliger gewesten gaan” noemen — is feitelijk een Camouflage.

Is dit woord in den oorlog ontstaan, de zaak, welke het aanduidt, bepaalt zich niet tot het slagveld. De halve wilde, die zich ter struisvogeljacht begeeft, vermomt zich, moffelt zich weg in struisveren, ten einde door de schuchtere dieren niet een truc, dien wij

vóór den morgen, luisterende, steeds maar luisterende naar haar afgebroken ademhaling, zijn mijn gedachten verlamd en beven ze van wanhoop. Wanneer het daglicht komt voel ik me, evenals Diana, zeker, dat God haar voor me zal sparen.

Dezen morgen vroeg ontwaakte ze uit een halfbewusteloozen toestand. „Ben je daar?” fluisterde ze.

Ik nam haar hand.

„Hoe laat is het?”

Ik zei het haar.

„Waarom zingen de vogels niet?”

„Ze zingen wel,” zei ik.

„Waarom hoor ik ze dan niet?”

Ik zei haar, dat het kwam, omdat het venster dicht was, en toen vroeg ze mij het te openen.

„Maar een oogenblikje,” drong ze aan — „een enkel oogenblikje zal geen kwaad kunnen doen.”

Ik deed, wat ze wenschte. Hoe kon ik weigeren? In 't zelfde oogenblik trilden de stemmen van al de vogels uit den tuin in de donkere kamer. Ik ging naar het bed om haar te vragen of zij ze nu hoorde. Haar gezicht was van me afgewend en ik zag, hoe een dikke traan langs haar wang rolde.

„Ben je ongelukkig?” fluisterde ik.

„O — mijn lieve —” zei ze.

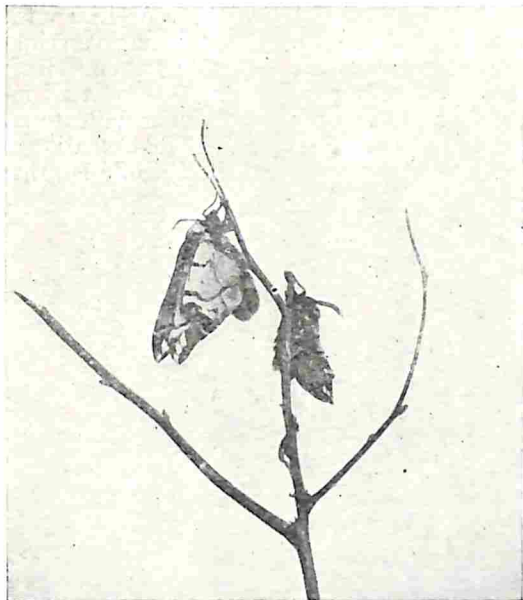
10 Juni. Tegen zeven uur dezen morgen is Georgina gestorven. Ik kan niets meer schrijven. Ongeveer een uur tevoren wisten we, dat het einde nabij was.

Bijna tot het laatste oogenblik was ze bewusteloos. Toen, een minuut vóór ze stierf, bewoog ze zich. Haar oogen gingen open en rustten eerst op Diana's gelaat en toen op het mijne. Ik zag haar lippen bewegen, alsof ze trachtte te spreken. Dadelijk boog ik me over het bed om te hooren, wat ze te zeggen had.

„Doe het venster open, mijn lieve,” fluisterde ze.

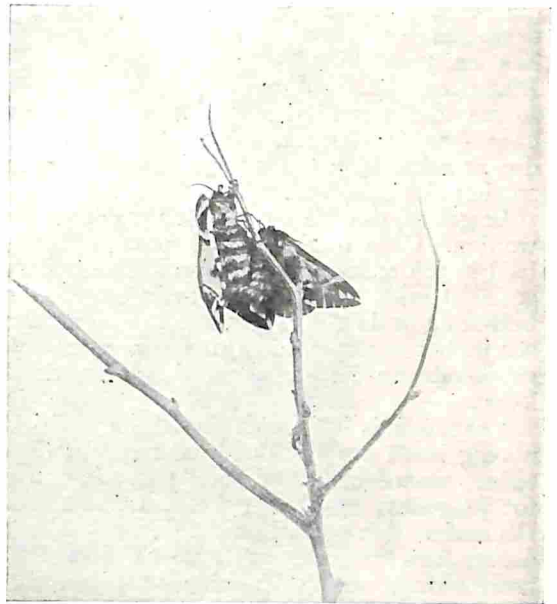
Ik gehoorzaamde dadelijk en toen ik naar het bed terugkeerde was ze heengegaan. De blik van dankbaarheid was nog op haar gelaat. Gedurende één oogenblik had ze de vogeltjes nog hooren zingen. Ik ben blij, dat zij ze nog eens gehoord heeft, vóór ze stierf.

8 April. Ik had gedacht, dat ik dit boek nooit weer zou openen. De geest, waarin het geschreven werd, scheen zóó nauw verbonden met Georgina, toen ze nog leefde, dat het me toescheen, alsof het door haar dood een gesloten boek werd. Toen de kist in de groeve neerdaalde

GROEIENDE VLINDERS V.

en de aarde er opgehoopt werd, zei ik tot mezelf, dat daar mijn leven ook geëindigd was. Iets van me werd dien dag ook begraven. Als ik meester van mijn pen was, kon ik misschien probeeren het te verklaren. Het is ongetwijfeld waar, dat als je veel ontvangt, je veel geeft, en van Georgina had ik zooveel ontvangen. Vrouwen zijn niet minder bewonderingswaardig, omdat een man ze niet kan begrijpen. Ik heb ze nooit heelemaal begrepen, misschien omdat ze zichzelf zoo weinig kennen. Maar Georgina was een groot wonder voor mij geweest. Zóózeer had ze zich één gemaakt met de belangen van mijn leven, dat ik somtijds voelde, alsof ik in haar

GROEIENDE VLINDERS. VI.

OPN. VI TOONT AAN, DAT DE VLINDERS ZICH INTUSSCHEN TOT VOORTPLANTINGSRIJPE INSECTEN ONTWIKKELD HEBBEN: HET MANNETJE HEEFT ZICH NAAR HET WIJFJE BEGEVEN, WAAROP PARING GEVOLGD IS. HET WIJFJE HANGT ONBEWEEGLIJK IN DEZELFDE HOUDING ALS VROEGER, ALLEEN DE VLEUGELS ZIJN IN EEN HOUDING GEBRACHT DIE HERINNERT AAN DEN GEWONEN STAND BIJ DE NACHTVLINDERS.

Tusschen de opnamen I tot V liggen telkens 2 tot 6 minuten, tusschen V en VI ongeveer 5 uren.

1/2 van de ware grootte.

mezelf beschouwde; ik kon bijna mijn handelingen beoordeelen, en veroordeelen naar de dingen, die ze zelf deed.

„Mijn lieve,” zei ze soms tegen me, „ik heb zoo en zoo iets gedaan.”

„Hoe heb je het gedaan?” vroeg ik dan, en kon mezelf even duidelijk zien in haar antwoord, alsof het mijn eigen ziel weer spiegelde.

„Zoo is het, mijn vriend,” heb ik vaak tot mezelf gezegd, — „zoo ben je, of je 't prettig vindt of niet — en wat denk je nu van jezelf?”

Wat betreft de zaak met Hodgins, onzen tuinman, heb ik duizend keer leeren zien, hoe klein en nietig mijn vooroordeelen waren. Wanneer zij niet toegaf aan de hare, kon ik zien, hoe heel klein ik had toegegeven aan de mijne. Dit is het wonder, dat de Liefde — het zou hetzelfde zijn te zeggen, dat God het Begrijpen is. We wisten vaak, elk van ons, wat de ander op 't punt was te zeggen. Ik wist, dat zij mijn gedachten even gemakkelijk las als ik ze kon denken. Een kleine zwakheid — en hoevele daarvan hebben we allen in ons — en ik kon zien, hoe haar oogen zich eerder van mij afwendden dan naar me keken, om me maar niet te laten merken, dat zij 't gezien had. Duizend maal ben ik niet bewust geweest, dat het een zwakheid was, tot op het oogenblik, waarop ik haar het hoofd zag afwenden.

En nu heb ik geprobeerd te verklaren, wat Georgina voor me was; en nu ziet ge, hoe het me geheel mislukt is. Ik kan niet verklaren, wat het was, dat me ontnomen werd op den dag toen Georgina stierf, maar iets van me werd te ruste gelegd, toen ze de aarde in haar groeve wierpen.

En nu zie ik alles, wat mij overgebleven is, in Diana's oogen. Zoo langzamerhand, gedurende die lange winterdagen, die we juist achter ons hebben, is zij begonnen ook mijn spiegel te zijn. Nu vind ik mijn kleine zwakheden als vader, waar ik ze tevoren als man gevonden heb. Diana is nu bijna negentien en voelt reeds nu, dat ik slechts een kind ben.

Dezen morgen nog verweet ze me de slordigheid van mijn studeerkamer.

„Ik gebruik hem meer dan vroeger,” verklaarde ik tot mijn verdediging. „Je moeder placht hem netjes te houden; maar toen gebruikte zij hem meer dan ik.”

„Is dat een goede verontschuldiging, vadertje?” vroeg ze. Ik ging in den stoel zitten, die Georgina gewoon was te gebruiken en toen sloeg

Diana haar armen om mijn hals en kustte me. Ik voelde, dat ze me toen een kind noemde en ik voel inderdaad, of zij ouder en wijzer is dan ik. Ze vertelt me dingen van de gemeente, die ik zeker weet dat waar zijn, en die me anders nooit ter oore zouden zijn gekomen.

Ik geloof, dat we meer in 't verleden leven, naarmate we ouder worden. Onze oordeelen behooren tot het verleden; onze wijsheid is een ophooping van jarenlange ondervinding. Het nieuwe geslacht kijkt steeds vooruit; zijn oogen staren voortdurend naar buiten en in de verte. Wij kijken alleen naar binnen. Ze zijn wijzer in het tegenwoordige dan wij, want wij hebben de wijsheid, gelijkende op die van kleine kinderen, de wijsheid van het verleden.

Voorzeker is het alleen spraak en uitdrukking, wat een kindje noodig heeft om het de wonderen van de eeuwen te doen vertellen, waardoor het gekomen is. Een mensch groeit van kind tot jongeling, en al zijn wijsheid komt van vóór hem ligt. Hij nadert den ouderdom, en de wijsheid is voor hem in dat wat achter hem ligt. Dan is hij weer een kind, met de spraak tot zijn beschikking, om uitdrukking te geven aan de gedachten van het voorgaande geslacht.

Ongetwijfeld is het het kind, dat het wijste is van ons allen; dan de jongeling en het laatst de man op jaren; de man, die de eeuwen, die voorbij zijn, uit het oog heeft verloren, blind is voor al de eeuwen, die nog komen zullen, en slechts het kleine bestek van zijn zeventig jaren heeft, waaruit hij wijsheid kan verzamelen.

Ja — daarvan ben ik nu zeker — Diana is wijzer dan ik. Soms zie ik haar grijze oogen kijken over den tuin naar de wijde akkers van 't korenveld, daar achter. Ze ziet niet zoals ik, hoeveel mooier de stokrozen bloeien dan verleden jaar; ze vergelijkt niet, zoals ik, de komende oogst met den rijken opbrengst van verleden jaar. Haar oogen gaan uit naar een groote toekomst, die de mijne niet meer kunnen zien, omdat ze te oud zijn geworden. En ééns, als God het wil, als haar oogen minder helder zullen worden, zal zij een ander leven hebben voortgebracht, dat nog verder zal zien in het groote Onbekende.

9 April. Deze maand is treurig begonnen in ons deel van de wereld. De grijze dagen volgen elkander eentonig op. Bijna geen is voorbijgegaan zonder dat de lage wolken zich even ontlastten in een regenbui. De eerste zwaluw, die ik eergist ontlastten in een zonnig uur, heeft ergens een schuilplaats gevonden en durft zich niet buiten te wagen. Ik vroeg me af, waar hij gebleven is. Hij moet de blauwe luchten van Afrika betreuren, die hij verlaten heeft.

Een paar dagen geleden hingen de katjes van de noteboomen nog aan de takken. Diana zei, dat ze er uitzagen als kwasten aan een antimacassar uit de Middel-Victoriaansche periode. Diana's kleinkinderen zullen pas met eerbied over die periode spreken. Voor haar is er geen moois in. Georgina en ik hielden beiden van antimacassars. Wij plachten ze te hebben op alle stoelen in den salon. Toen kwam Diana met vakantie terug van school en zei ons, dat ze niet mooi stonden. Ik herinner me den dag, toen Georgina ze alle wegborg in een oude kist op den overloop. Daar zijn ze nu nog.

Maar Diana had groot gelijk. Een paar weken later kwam Mrs. Smith — de rijkste van al onze gemeenteleden en ook vrijgevig — ons een bezoek brengen.

„Ik ben blij,” zei ze, „dat ik zie, dat u uw antimacassars opgeruimd hebt; ze geven zoo'n ouderwetsch aanzien aan een kamer. Ik hoop, dat u ze kwijt bent — voegde ze er aan toe — ze zijn toch niet in de wasch, wel?”

Wij verzekerden haar, dat ze er niet weer kwamen. Maar ik ben er zeker van, dat het juist dat ouderwetsche was, wat Georgina aantrok. Voor ons was het niet werkelijk ouderwetsch. En voor Diana was het niet ouderwetsch genoeg. In elk geval was haar vergelijking volmaakt goed. De katjes zagen er uit als kwasten. Het was de tóon van haar stem, die me duidelijk maakte, wat zij meende.

Maar de lente is dit jaar wel heel achterlijk. De laatste bloem van de clematis van verleden jaar klemt zich nu nog vast aan de heggen. Ze is grijs en stoffig geworden en spinnewebben zijn gesponnen om de bloemen heen. Toen ik het zag herinnerde het me eenigszins aan het huwelijksontbijt van Miss Haversham, dat gewacht had en nooit genuttigd was.

Ik kan die zwaluw maar niet vergeten, die ik drie dagen geleden gezien heb. Als ik het in mijn macht had zou ik een warm welkom van zonneschijn geven aan die stoutmoedige vogeltjes, die de gevaren van duizende

mijlen trotseeren, om weer het huis te bereiken, dat ze 't vorig jaar verlaten hebben. De gedachte aan die zwaluw, gedreven in een verborgen hoekje, gedwongen om zich voor de troosteloze luchten te verschuilen, zoodra ze aangekomen was, had zich zóó van mijn geest meester gemaakt, dat ik in den morgendienst van vandaag een gebed las voor zonnig weer. Ik was er zeker van, dat de boeren het zouden verwelkomen, en één dag van zonneschijn zou heel veel beteekenen voor de zwaluw, die zooveel mijlen gekomen was naar zijn oude nestje onder mijn dakgoot.

(Wordt vervolgd).

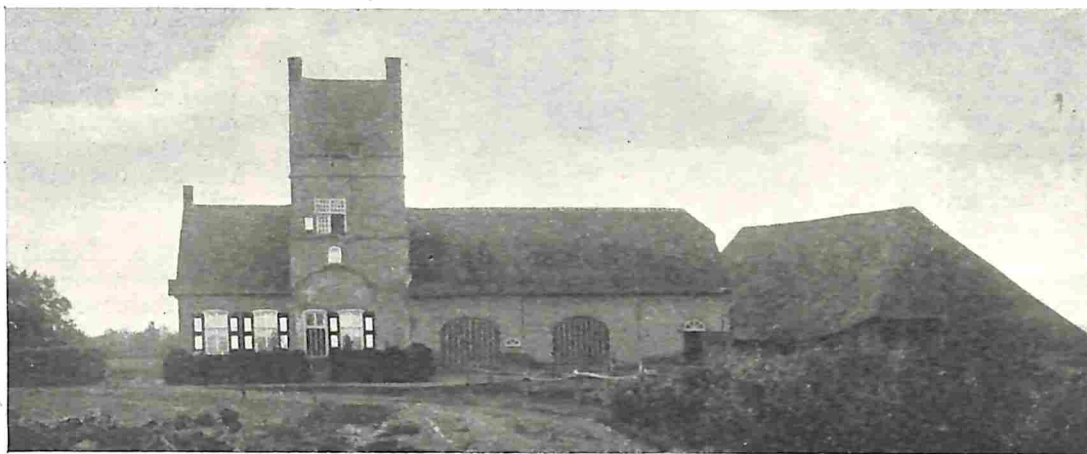

Foto W. C. de Hardt

HET POORTGEBOUW VAN HET VOORMALIG KASTEEL VAN GAGELDONK.

Het kasteel Gageldonk nabij Breda.

Het oude kapelletje, in een onzer vorige nummers afgebeeld, is niet het eenige bezienswaardige in het gehucht Gageldonk; men vindt er ook nog het z.g.n. „Hooge Huis”, dat niets anders is als het tot boerenwoning verbouwde poortgebouw van het kasteel Gageldonk, behoorend aan een geslacht, dat reeds in de 12de eeuw zeer beroemd moet geweest zijn. In 1430 vinden we van een Kasteel Gageldonk gewag gemaakt, dat waarschijnlijk nog in 't midden der 16de eeuw bestond; de overgebleven poorttoren, hierbij afgebeeld, dagteekent tenminste uit dien tijd, naar Jan Kalf in zijn „Baronie van Breda” weet mede te deelen. Maar, vermoedelijk in de 17de eeuw, is het vervangen door een onbelangrijk gebouw, waarvan in de verzameling van het Noord-Brabantsch genootschap een afbeelding bewaard wordt. In 1744 waren volgens van Goor (Beschrijving der stad en lande van Breda) nog „de oude grondvesten en de overgebleven muurwerken” van het kasteel te zien. Duidelijk ziet men nog de oude poortboog, thans dichtgemetseld en van een moderne deur en venster voorzien, en een kleinere boog daarnaast, die wel een venster zal overdekt hebben. De oorspronkelijk aan den toren aansluitende gebouwen zijn, blijkens kenteekenen aan zijn zijmuren, hooger geweest dan de tegenwoordige.